

СЕКЦІЯ 5. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ФІЛОЛОГІЇ

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-278-7-44>

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ НА ПОЗНАЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ЛЮДИНИ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Груба Т. Л.

*доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри української мови та літератури
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Мартинюк С. П.

*студентка 2-го курсу магістратури
історико-філологічного факультету
Міжнародного економіко-гуманітарного університету
імені академіка Степана Дем'янчука
м. Рівне, Україна*

Актуальність теми полягає, з одного боку, в тому, що лінгвістичні студії останніх років характеризуються зростаючим інтересом до вивчення прикметників як лексико-граматичного класу слів, їх семантики, структури, функцій, ролі прикметників у мовленні, особливості функціонування у різних стилях мовлення, оскільки вони разом із іменниками є комунікативно важливою частиною мови й беруть участь у спілкуванні, зокрема в описі зовнішності людини. З іншого боку, вивчення семантики й структури прикметників на позначення якостей характеру людини зумовлюється антропоцентричним та особистісним підходами до вивчення мовних явищ у сучасній англійській мові, увагою науковців до усіх проявів у мовленні особистості мовної картини світу.

Одним з найважливіших і, безумовно, вагомим засобом для оцінювання людини є прикметники, які характеризують зовнішність людини, а також її внутрішні якості.

Як правило, коли необхідно надати оцінку зовнішності людини, виникає логічне запитання, що саме треба описати? Лише риси обличчя чи статуру? У поняття зовнішності входять не лише зовнішні фізіологічні риси чи зовнішній вигляд, але й характер та поведінка, моральні якості. Ці три критерії й складають портрет зовнішності людини.

Вміння правильно і повноцінно описати зовнішній вигляд людини (*physical appearance* або менш формально *looks*) дуже цінне саме по собі.

Вивчення прикметників, що описують зовнішність людини, дає нам уникнути різноманітних помилок; ми можемо правильно, висловити свою думку і оцінити людину. Прикметники на певному етапі історичного розвитку мови об'єднуються з іншими частинами мови і своїм семантичним значенням, і своїми стилістичними властивостями, і значенням, яке утворюється словотворчими суфіксами, і за своєю категоріальною сутністю (значення предметності, ознаки і т. д.). Найелементарнішими відносинами між прикметниками, вважають науковці, є антонімічні пари, тобто більшість прикметників, які характеризують зовнішність і якості, мають слова з протилежним значенням. За М. Мостовим, антоніми – це слова з протилежними, але співставними значеннями: добрий – злий (*good – evil*); товстий – худий (*fat – thin*). Антоніми- прикметники можуть відрізнитися за структурою слова і за змістом [1, с. 180].

Виділяючи в англійській мові два розряди прикметників, – якісні і відносні – зазвичай вказують на те, що якісні прикметники передають ознаку безпосередньо (*old, young*), а відносні передають ознаку, пов'язану з відношенням до предмета, місця, часу (*modern, beautiful*) [2].

Якість як категоріальне значення прикметника завжди приписується якомусь предмету, субстанції: якість, передана прикметником *white* – субстанції, вираженої словом *dress*, якість *old* – субстанції *man*.

Класифікація англійських прикметників за розрядами якісних і відносних – суто семантична класифікація. Вона заснована на вираженні в семантиці прикметника більш абстрагованої якості (якісні прикметники) і менш абстрагованої якості [2, с. 95–99].

У відносних прикметників зв'язок з предметними субстанціями більш тісний. Вони зазвичай передають поняття в галузі науки, політики, суспільного життя.

Одним з найбільш важливих компонентів для опису зовнішності людини є поєднання прикметника з іменником. Оцінюючи зовнішність людини, завжди можна використовувати різні слова, що мають однакове значення. Наприклад, візьмемо слова: красиве обличчя (*beautiful face*), маючи на увазі, що у людини красиві, правильні риси обличчя, але так само ми можемо сказати, що у людини прекрасне обличчя, де значення залишаться таким же, але в більшості випадків синоніми називають одне і те ж значення по-різному [3, с. 70–77].

Опис зовнішності людини можна побудувати на двох основних мовних конструкціях:

Перша (класична): Займенник + *to be* + ознака (Дієслово в особовій формі) (прикметник): *I (Я) am tall. He, she (Він, вона) is tall. You, we, they (Ти, ви, ми, вони) are tall.* Наприклад: *I am slender.* Я струнка. *She is short.* Вона невисока.

He is slightly overweight. Він трохи повненький.

Друга (більше характерна для розмовного стилю): Займенник + *to have got* + ознака (Дієслово в особовій формі): *I (Я) have got* (скор.: *'ve got*) *big blue eyes.*

He, she (Він, вона) has got (скор.: *'s got*) *big blue eyes. You, we, they (Ти, ви, ми, вони) have got* (скор.: *'ve got*) *big blue eyes.* Наприклад: *I have got red hair* (або *I've got red hair*). У мене руде волосся. *She has got green eyes* (або *She's got green eyes*). У неї зелені очі. *He has got a beer belly* (або *He's got a beer belly*). У нього пивний животик.

Разом з епітетами, що позначають зовнішній вигляд людини, можна використовувати обставини ступеня (міри) – *degree modifiers: rather, quite, enough, pretty* – досить, досить, *very* – дуже і *too* – занадто: Наприклад: *She is rather tall.* Вона досить висока. *He is very strong.* Він дуже сильний.

Протягом багатьох століть англійська мова постійно змінюється і поповнюється новими словами, розширюються значення вже відомих слів, так, як вони починають використовуватися для позначення інших предметів, ознак, дій. В даному випадку мова йде про лексику, що характеризує зовнішність.

Отже, аналіз літератури з проблеми дослідження дозволяє визначити прикметник як основну частину мови в процесі опису зовнішності людини. З цією метою використовуються переважно якісні прикметники, які можуть утворювати синонімічні ряди, антонімічні пари, а в художньому стилі виступати епітетами, утворювати градацію, антитезу та інші тропи.

Оцінка розглядається в роботі як компонент прагматичного значення слова, що виражає відношення суб'єкта оцінки до об'єкта позамовної дійсності за допомогою співвіднесення окремих його ознак з системою цінностей, прийнятих у даному мовному колективі. Оцінка виділяє певну ознаку предмета, події, факту, явища, вона є антропоцентричним феноменом і допомагає орієнтуватися людині в історичному часі і просторі. Оцінка реалізується у вигляді окремих дихотомій: вона може бути позитивною і негативною, загальною та приватною, зовнішньою і внутрішньою, абсолютною і компаративною. Механізм оцінки включає в себе суб'єкт, об'єкт, підставу, а також регулятор оцінки.

Більшість дослідників проблеми (Арутюнова, Богуславський, Вольф, Голуб, Кравцова та ін.) виділяють такі властивості оцінки: антропоцентричність, когнітивність, прагматичність, суб'єктивність, інтуїтивність, її ціннісний характер, бінарність [4].

Оцінювальна шкала розташовується в діапазоні між знаками оцінки «плюс» і «мінус». Оцінювальні стереотипи містять в собі стандарти набори ознак.

Класифікація оцінювальних значень – це класифікація сфер оцінювальної поведінки людей. У цитованій монографії Н. Д. Арутюнова наводить таку класифікацію частково-оцінювальних значень: сенсорно-смакові (запашний), психологічні (захоплюючий), естетичні (потворний), етичні (добрий), утилітарні (шкідливий), нормативні (правильний), телеологічні (ефективний).

Мовний кодекс моралі досить гнучкий і місцями суперечливий. Прикладом може служити синонімічний ряд в англійській мові *shy, bashful, diffident, modest, coy*. Ці слова аналізуються в англо-українському синонімічному словнику, який є оптимальним лексикографічним джерелом. Наведені синоніми об'єднані значенням "той, хто прагне бути непомітним в присутності інших", боязкий, сором'язливий, несміливий в спілкуванні. Диференціальні ознаки слів докладно і тонко розглядаються в словнику, ми ж звернемо увагу лише на оціночні відмінності синонімів. Якщо слова *shy, diffident* трактуються як оціночно-нейтральні, то слово *modest* має виражену позитивну оцінку – *modest* (скромний) позначає властивість, в основі якого лежить небажання демонструвати свої переваги і схильність скоріше применшувати, ніж перебільшувати свої заслуги. Зовні це проявляється в небажанні опинитися в центрі уваги, в стриманості манер. Слово *coy* (скромний, соромливий) позначає тип

сором'язливості, властивий дівчатам або молодим жінкам, і часто має на увазі грайливий прояв скромності, що межує з кокетством або манірністю. *Bashful* (сором'язливий, боязкий, конфузливий) позначає той тип сором'язливості, який властивий дитині чи молодій людині і виявляється в скутості або незграбності манер або у відсутності легкості, невимушеності, свободи у поведінці, особливо серед незнайомих. Вживаючи по відношенню до дорослих *bashful* може іноді позначати іронічне забарвлення.

Отже, аналіз літератури з проблеми дослідження дозволяє визначити прикметник як основну частину мови в процесі опису зовнішності людини, а також доводить, що оцінювальне значення формується за допомогою структури, яка містить оцінювальну шкалу, оцінювальний стереотип, об'єкт і підставу оцінки, суб'єкта оцінки, оціночні модули, аксіологічні предикати, мотивування оцінки.

Література:

1. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови : підручник для студентів фак. іноземної мови. Харків : Основа. 1993. 194 с.
2. Мєграбова Е. Г. Про розряди прикметників в англійській мові. Львів, 1996. 99 с.
3. Jackson H. Lexicography: An Introduction. L., N.Y. , 2002. 141 с.
4. Богуславський В. М. Оцінка зовнішності людини: Словник. К. : «Видавництво АСТВ». 2004. 254 с.